

نعمت وفاق؛ نعمت نفاق

«وفاق جامعه‌ای» چرا اهمیت دارد
و «تضاد جامعه‌ای» چه مصایبی خواهد داشت؟

◀ وفاق؛ پادزهر تفرقه

در یک برداشت کلی می‌توان گفت وفاق چهارسو دارد: یک معنای نظری و ذهنی دارد (تعبیر ما از وفاق)؛ یک معنای عملی و عینی دارد (وفاق را چگونه می‌خواهیم محقق کنیم)؛ یک معنای تجربی و عملیاتی شده دارد (چگونه وفاق را محقق کرده‌ایم) و نهایتاً یک معنای ایده‌آل و حقیقی دارد (بهتر بود وفاق را چگونه محقق می‌کردیم). از وجهی دیگر که بیشتر فلسفی است، وفاق را می‌توان هم «ایده‌ای» فهم کرد (وفاق چیست) و هم «رویه‌ای» (وفاق چگونه محقق می‌شود) و هم «هنجاری» (وفاق بهتر است چگونه خوب محقق نشده است) و تلفیقی از همه این برداشت‌های «عمومی» و «فلسفی» و «جامعه‌شناختی» برای شناخت ماهیت و مکانیزم وفاق سودمند است. به این دلیل که وفاق هم چندمعنایی و هم چندلایه است و هم اینکه نحوه عملیاتی شدن وفاق در میدان زندگی جمعی و در سطح مدیریت سیاسی کلان جامعه و در حوزه عمومی، بسی متکثر و گاه متضاد با یکدیگر است.

◀ رمزگشایی از یک مفهوم

در واژه‌نامه‌های عمومی فارسی و لاتین، وفاق معمولاً به چند مفهوم -پدیده

چيست آنچه می‌نامندش و می‌خوانندش «وفاق» consensus؟ این پرسش طرح شده به سبک رتوریک هایدگری تأکید می‌کند که هرگونه بحث اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و حقوقی و اخلاقی از وفاق، مستلزم «فهم معنا» و «شناخت ماهیت» و «مکانیزم تحقق» وفاق است. از منظر زبان‌شناختی مهم است که وفاق چه معنایی دارد، اما به لحاظ جامعه‌شناختی مهم‌تر از آن، این است که ما وفاق را در جامعه چگونه از لحاظ فرهنگی معنا می‌کنیم و به لحاظ سیاسی-حقوقی چگونه می‌خواهیم آن را عیناً در میدان سیاست و دولت و حکومت و زندگی اجتماعی محقق کنیم. پس معنای وفاق به سه صورت قابل تعبیر است: اول؛ وفاق آنگونه که هست (وفاق دفاکتو). دوم؛ وفاق آنگونه که ما می‌خواهیم (وفاق دژوره). سوم؛ وفاق آنگونه که باید باشد (وفاق ایده‌آل).

دکتر سید محمود نجاتی
حسینی (خراسانی)

استاد جامعه‌شناسی و
پژوهشگر مطالعات علم
و دین

